

MAVZU

TA'LIM SIFATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XALQARO
TAJRIBADAN FOYDALANISH: MUAMMO VA YECHIMLAR

TEMA

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ОПЫТА
В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ:
ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ

TITL

USING INTERNATIONAL EXPERIENCES IN QUALITY OF
EDUCATION: PROBLEMS AND SOLUTIONS

УДК: 355.4(78.15)

Таълим сифати самарадорлигини оширишда халқаро тажрибадан фойдаланиш: муаммо ва ечимлар мавзусидаги халқаро илмий-амалий офлайн/онлайн конференция материаллари тўплами, 2-том, 2021 йил 19 октябрь (Ҳарбий фанлар доктори, профессор, полковник С.С.Абдурайимовнинг умумий таҳрири остида). – Чирчиқ.: Чирчиқ ОТҚМБЮ, 2021.-840 б.

“Таълим сифати самарадорлигини оширишда халқаро тажрибадан фойдаланиш: муаммо ва ечимлар” мавзусидаги халқаро илмий-амалий офлайн/онлайн конференция тўпламига талабалар, магистрантлар, илмий тадқиқот ишларини олиб бораётган изланувчи ва тадқиқотчилар, мазкур соҳа мутахассислари ҳамда профессор-ўқитувчиларнинг илмий ишлари киритилган.

Ушбу илмий-амалий офлайн/онлайн конференциянинг асосий мақсади ўқитишнинг анъанавий ва замонавий инновацион усуллари, ахборот-коммуникацион технологияларидан фойдаланишнинг ўрни ва аҳамияти ҳамда илм-фан ютуқларидан фойдаланишни жорий этиш, олий ҳарбий таълим муассасаларида табиий-илмий ва ҳарбий-касбий фанларни интеграциялаб ўқитиш механизмларини яратиш, таълим сифати самарадорлигини оширишда халқаро тажрибадан фойдаланиш ва курсантлар билимини назорат ва мониторинг қилишнинг ўзига хос усуллари ишлаб чиқиш бўйича тажриба ва маълумотлар алмашишдан иборат.

Бу эса ўз навбатида ҳарбий таълим профессор-ўқитувчиларининг олий ва ҳориж таълим муассасалари ўқитувчилари билан ўзаро ҳамкорлик ишларини кенг йўлга қўйиш, офицер кадрларни тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш, таълим-тарбия ишлар тизимини янада такомиллаштириш, ҳарбий таълим профессор-ўқитувчиларининг касбий-илмий салоҳиятлари, педагогик маҳоратларини оширишга хизмат қилади. Келгусида ушбу тўплам материалларини ҳарбий таълим, ҳарбий-илмий фаолиятда қўллаш баробарида, илмий изланувчи тадқиқотчи ҳамда магистрантларнинг илмий изланишларида фойдали манба бўлади деган умиддамиз.

Таҳрир ҳайъати: Отаматов М., подполковник
Ворисова Р., к.ф.н., ҚК хизматчиси
Ҳалимов Э., доцент ҚК хизматчиси
Абдувоҳидов Ф., катта ўқитувчи, ҚК хизматчиси
Халилаев Б., ўқитувчи, ҚК хизматчиси
Сулейманова А., III-даражали сержант

АЛИКАРИЕВА А.Н. Таълим сифатини бошқаришда социологик мониторинг яратишнинг назарий-услубий масалалари.....	324
НАУИТОВ У. Н. Ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda nazorat va monitoringni o'rni	327
ГУЛБАЕВ Н.А., КУРАЛБАЕВА А.Т., ГУЛБОЕВА Д.З. “Ахборот тушунчаси” мавзусини ўтишда педагогик технологиялардан фойдаланиш.....	329
ГУЛБАЕВ Н.А., ҚУДРАТИЛЛОЕВ Н.А. “Маълумотларни кодлаш” мавзусини амалий дарс ёрдамида мустаҳкамлаш.....	331
ГАЙБУЛЛАЕВ К.С. Преимущества и недостатки внедрения дистанционного обучения в образовательный процесс.....	333
АМРУЛЛОЕВ О.И. Управление образовательными информационными ресурсами в процессе обучения.....	336
ХУЖАНАЗАРОВ Ш.А. Онлайн-образование в ВУЗЕ.....	338
САИТАХМАДОВ М.В. Harbiy aviatsiyaning istiqbolli texnologiyalari.....	339
САИТАХМАДОВ М.В. Axborot texnologiyalarning hayotimizda tutgan o'rni.....	343
КОМІЛОВ Қ.О. Kimyodan talabalarning intellektual qobiliyatini rivojlantirishda KEYS-stadining ro'li	347
BAZARBAYEV Z.B. Fizika o'qitich jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish - bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash omili sifatida	352
ЕМБЕРГЕНОВА К.А. Илғор педагогик технологиялар – астрономия курсини ўқитиш самарадорлигини оширишнинг омили сифатида.....	354
ЕРМЕКБАЕВА Х. Бўлажак ўқитувчиларнинг методик тайёргарлигини дидактик ўйинлар орқали фаоллаштириш.....	356
ISLAMOVA M.SH. Distansion ta'limda jahon va O'zbekiston tajribasi.....	358
МЕКАМБАЕВ В.А. Zamonaviy pedagogik axborot texnologiyalar va ularni o'quv jarayonga tadbiiq etish sharoitlari.....	363
ПАТИЕВ Ф.М., ЮЛДАШЕВ Ю. Т. Таълим тизимида ўқитиш самарадорлигини оширишда педагогик техниканинг аҳамияти.....	367
ЮЛДАШЕВ Ш.И. Масофадан ўқитиш тизимларининг ҳозирги ҳолати ва муаммолари.....	370
МАТЖАНОВ Н.С. Квант физикасини ўқитишда ахборот-коммуникация технологиялари - билим сифатини ошириш воситаси сифатида.....	372
НАРКУЛОВ Х.Ю. Олий таълим муассасаларида масофавий таълимни ташкиллаштириш.....	375
ФАРМОНОВ М.Г., ОХУНОВ А. Р. Хорижий давлатлар таълим тизими тажрибасида сунъий интеллектнинг ўрни ва роли.....	379
АШУРОВ Ф.Р. О стратегии развития электронного обучения в вузах.....	383
ГАЙБУЛЛАЕВ К.С. Преимущества и недостатки внедрения дистанционного обучения в образовательный процесс.....	385
ДЖУРАЕВ Р.З. Совершенствование применения инновационных средств обучения в системе подготовки военных кадров, проблемы и пути их решения.....	388
SEYTIMBETOVA G.A. Fizikadan masalalar yechishda kognitiv harakatlarni rivojlantirish.....	393
ТЛЕУБАЕВА Г.С. Олий таълим муассасалари талабаларининг интеллектуал салоҳиятини ривожлантириш йўллари	395
КНАЗРАТОВА К.М., ESHMAMATOV F.E. Text and presentation programs for language teaching.....	397
КНАЗРАТОВА К.М., ABDULLAYEV T.O. Assessing speaking and writing skills of students	401
МАМАТКУЛОВА В.Р. The method of literary anthroponyms in the works by e.c anetti and k. hoffer.....	406
МАТМУСАЕВ Т.М. Ижтимоий-гуманитар фанларни ўқитишда масофавий таълимнинг ўрни.....	409

етиштириш, юқори маданиятли-маънавиятли жамият яратиш ҳамда юқори даражадаги моддий фаровонликка эришиш замонавий билимлар асосида мумкинлигини ва бу йўл ягона тўғри йўл эканлигини ҳисобга олган ҳолда, Ватанимиз таълим тизимини ўзига хос ва ўзига мос модел асосида тараққий эттираётганимиз ва унинг биринчи қалдирғоч натижалари халқимизни чексиз қувонтирмакда. Зеро ҳар бир инсон Конституция, яъни, Қомусимизга асосан, илм олишга ҳуқуқи бор экан, бундай ҳуқуқни тўла амалга ошириш, таълим тизимининг асосий вазифасидир. Бундай вазифани амалга ошириш таълим тизимида Миллий Дастур ва режаларнинг амалга ошириш жараёнини доимо назорат қилиб туришни тақозо этади. Зеро, ахборотларсиз ва уларнинг ўзгариб туришини таҳлил қилиб, турмушда учраб турадиган салбий ҳолатларни тезкорлик билан тузатмасдан туриб, таълим тизимининг унумли даражада ривожланишини таъминлаш мумкин эмас. Бу масалани ўз вақтида ҳал қилиш таълим тизимида алоҳида бошқарув механизми, яъни мониторинг тизимини яратишни тақозо этади.

АДАБИЁТЛАР:

1. Аверкин В. Региональная система управления образованием: мониторинг развития/ В.Аверкин, С.Аверкина, Е.Карданова и др. // Народное образование. – М., 2018. – №2. – С.156-164.
2. Бурдакова О.П. Мониторинг как механизм управления качеством образования школьников/ О.П.Бурдакова // Управление качеством образования. – М., 2017. – №3. – С.53-69.
3. Курбанов А.С. Мониторинг концепции инновационного развития образовательного процесса/ А.С.Курбанов, А.Ф.Костенко // Инновации в образовании. – М., 2016. – №10. – С.121-129.
4. Фоменко С. Мониторинг как способ управления качеством образования/ С.Фоменко // Народное образование. – 2019. – №4. – С.110-119.
5. Шишов С.Е., Кальней В.А. Мониторинг качества образования в школе/ С.Е.Шишов, В.А.Кальней. – М.: Российское педагогическое агентство, 2018. – 354с.

TA'LIM SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA NAZORAT VA MONITORINGNI O'RNI

Hayitov Umidjon Hamidovich
Buxoro davlat universiteti PhD tayanch doktoranti

ANNOTATSIYA. Ushbu maqolada maktab ta'limining sifati va samaradorligini oshirishda nazorat va monitoringning ahamiyati ta'kidlangan. Monitoringni o'tkazish tartibi, maqsadi va vazifalari to'g'risida ma'lumot beriladi.

РЕЗЮМЕ. В данной статье подчеркивается важность контроля и мониторинга в повышении качества и эффективности школьного образования. Предоставляется информация о порядке, целях и задачах мониторинга.

SUMMARY. This article emphasizes the importance of control and monitoring in improving the quality and effectiveness of school education. Information is provided on the procedure, goals and objectives of monitoring.

Ta'lim odamzodning ma'naviy o'sishi va rivojlanishining asosiy ne'matidir. Bu o'z-o'zini anglashga, axloqiy va insoniy fazilatlarining shakllanishi va rivojlanishiga olib beradi. Ta'lim insonga o'z o'rnini topishiga, maqsadiga erishishiga va muvaffaqiyatga erishishiga imkon beradi. Ta'lim insonning xulq-atvori, axloqi, madaniyati va boshqaruvchanlik qobiliyatlarini shakllantiradi. Bugungi kunda jamiyatimizga zamonaviy bilim, ko'nikma va malakalarga ega, turli muammolarni hal qilishda ijodiy yondashish qobiliyatiga ega bo'lgan, yuksak saviyali, yuqori malakali kadrlar talab qilinmoqda. Shuning uchun ham ta'lim sifatiga qo'yiladigan talablar o'zgarib bormoqda.

Ta'lim sifati har bir ta'lim muassasasi, rahbari va xodimi(o'qituvchisi) oldida turgan eng muhim vazifalardan biridir. Ta'lim sifatini oshirish, ko'zlangan natijalarga erishish uchun nima qilish, qanday qilish masalasi turibdi. Bu kabi masalalarni yechimini topish, boshqaruv qarorlarini to'g'ri qabul qilish uchun, ma'lum vaqtdagi ta'lim sifati natijalari haqida ma'lumotga ega bo'lish va qanday natijalarga erishish kerakligini tushunish kerak. Buning uchun ta'lim va boshqaruv jarayonini nazorat qilish, natijalarni to'plash va tahlil qilish - monitoring o'tkazish kerak. Monitoring natijalarini tahlil qilish, har qanday holatlarga ijodiy yondashish hamda ta'lim sifati samaradorligini oshirish mexanizmini to'g'ri tashkil etish lozim. Monitoring - ta'lim sifatini aniqlashga yordam beradigan elementlardan biridir.

Ta'lim jarayonida muvaffaqiyatga erishgan hamda muvaffaqiyatsizlikka uchragan har bir holatni qayd etish va o'z vaqtida samaradorligini oshirishga yordam beradigan samarali monitoring tizimini tashkil etish zarur.

Ta'lim sohasidagi monitoring - bu ta'lim tizimining yoki uning alohida elementlari haqidagi ma'lumotlarni to'plash, qayta ishlash, saqlash va tarqatish tizimi bo'lib, u har qanday vaqtda ob'ektning holatini baholashga imkon beradigan va boshqaruv kengashini axborot bilan ta'minlashga qaratilgan tizimdir.

Ta'lim jarayoni va uning natijalari, o'quv jarayonining barcha ishtirokchilarining shaxsiy xususiyatlari, ularning ehtiyojlari va ta'lim muassasasiga bo'lgan munosabati monitoring ob'ektlari hisoblanadi. Ularga tashqi ta'sirlar aks etadi, bu esa ob'ektning ishida ham ijobiy, ham salbiy o'zgarishlarga olib keladi.

Ta'lim tizimi ko'p bosqichli murakkab tizim bo'lib, butun tizim faoliyatini kuzatish ancha qiyin. Shuning uchun monitoringning asosiy yo'nalishlarini ajratib ko'rsatish juda muhimdir. Bu quyidagilar bo'lishi mumkin: ta'lim va unig sifati, o'quvchilar imkoniyati va salomatligi holati, o'qituvchilarning salohiyati, ta'lim tizimining samaradorligi, ta'lim muassasasidagi sharoit, ta'lim yutuqlari darajasi, va boshqalar. Monitoring jarayonida to'plangan ma'lumotlar o'qituvchi yoki rahbarga tegishli ta'lim yoki boshqaruv modelini tanlash uchun kerakli va yetarli ma'lumotlarni taqdim etishi kerak. Monitoring oltita asosiy funktsiyaga ega.

1) Axborot funktsiyasi - o'quv jarayonining borishi va samaradorligi to'g'risida ma'lumot to'plash. Bunda maktab hujjatlarini o'rganish, har xil turdagi nazorat, test, kuzatish, tajriba kabi usullar yordam berishi mumkin. Ularning barchasi qisqa vaqt ichida ishonchli ma'lumotlarni to'plash imkonini beradi.

2) Analitik va baholash funktsiyasi to'plangan ma'lumotni tahlil qilish va baholashni o'z ichiga oladi, bu sizga ta'lim tizimining holati va rivojlanish tendentsiyalarini aks ettiruvchi sabab-oqibat munosabatlarini ochib berishga imkon beradi. Shu maqsadda axborotni tahlil qilish va baholashning turli usullari qo'llaniladi.

3) Rag'batlantiruvchi va motivatsiya funktsiya - to'plangan ma'lumotlarning ta'lim jarayoni ishtirokchilarining ongi va his-tuyg'ulariga ta'siri. Rag'batlantirish va tanqid qilish usullaridan foydalanish, qarashlar tizimini o'rnatish ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarini harakatga undashga yordam beradi.

4) Nazorat funktsiyasi - ta'lim natijalarini kuzatish va ularni boshlang'ich ko'rsatkichlar bilan taqqoslash, rejalashtirilgan ishlarning bajarilishini nazorat qilish.

5) bashorat qilish funktsiyasi - rivojlanishning umumiy tasviri va natijalarini istiqbolli ko'rsatish va bashorat asosida pedagogik jarayonni o'zgartirish rejasini ishlab chiqish qobiliyati.

6) Tuzatish funktsiyasi - aniqlangan xatolarni tuzatish, tavsiyalar ishlab chiqish.

Yuqoridagi barcha funktsiyalar bir-biri bilan bog'liq va monitoringni o'rganish bosqichlarini aniqlaydi. Har qanday monitoring funktsiyasini e'tiborsiz qoldirish boshqaruv qarorlarining samaradorligini pasayishiga olib keladi.

Monitoring 3 bosqichda amalga oshiriladi.

- tashkiliy;
- amaliy;
- analitik.

Birinchi bosqichda monitoring dasturi ishlab chiqiladi; ta'lim sifatini nazorat qilishning asosiy yondashuvlari, tarkibiy qismlari, ob'ektlari va sub'ektlari aniqlanadi; o'quv jarayonining tanlangan yo'nalishlari bo'yicha ma'lumot to'plash amalga oshiriladi.

Ikkinchi bosqichda axborot yig'ish texnologiyalari va usullari sinovdan o'tkaziladi; ma'lumotlarni umumlashtiriladi, tasniflanadi va tahlil qilinadi; boshqaruv va o'qitish faoliyatidagi muvaffaqiyat va kamchiliklarning tipik belgilarini aniqlanadi; talabalar rivojlanishining asosiy tendentsiyalarini aniqlanadi. "Ma'lumotlar banki" ni shakllantiriladi.

Uchinchi bosqich - olingan natijalarni belgilangan maqsadlar bilan taqqoslashni o'z ichiga oladi; olingan natijalar sifatini tizimlashtiriladi, tahlil qilinadi va baholanadi; topilgan ish

shakllarini, amaliy texnologiyalarni tahlil qilinadi va tavsiflanadi; muammolar aniqlanadi va ularni bartaraf qilish yo'llarini aniqlanadi; natijalarni umumlashtiriladi; monitoringning maqsad va vazifalarini amalga oshirish bo'yicha faoliyatni tahlil qilinadi, uning samaradorligini baholanadi, natijalarni rasmiylashtiriladi.

Yaxshi tashkil etilgan monitoring natijalari o'quv jarayonining natijalari to'g'risida dinamikada to'liq va xolis ma'lumot olish, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalaridagi kamchiliklarni, o'qituvchilarning kuchli va zaif tomonlarini ko'rish imkonini beradi.

Monitoring ta'lim sifatini nazorat qilish, tahlil qilish va boshqarish uchun turli darajadagi ta'lim holati to'g'risida xolis va ishonchli ma'lumot olish maqsadida tashkil etiladi.

Ta'lim monitoring bir qator vazifalarni bajaradi:

- o'quv jarayonining holatini doimiy monitoring qilish;
- o'quv jarayonidagi o'zgarishlar va ularni keltirib chiqaruvchi omillarni o'z vaqtida aniqlash;
- o'quv jarayonini tashkil etishdagi salbiy tendentsiyalarning oldini olish;
- eng muhim jarayonlarning rivojlanishini qisqa muddatli prognozlashni amalga oshirish;
- samaradorlik va to'liqlikni baholash;
- va boshqalar.

Monitoring (ing. monitoring — kuzatish, nazorat qilish) — ma'lum bir hodisa yoki jarayonning holatini kuzatish, hisobga olish, baholash va istiqbolini belgilash. Monitoring o'zgarishlarni o'z vaqtida aniqlash, ularni baholash, salbiy jarayonlarning oldini olish va bartaraf etish maqsadini ko'zlaydi.

Xulosa shuki ta'lim sifat va samaradorligini oshirish uchun talimning barcha bosqichlarini nazorat qilib, uning monitoringini muntazam olib borish lozim.

Taklif o'rnida nazorat va monitoringning ishonchliligi va uzluksizligini ta'minlash uchun inson omilidan voz kechish kerak. Bu borada axborot-kommunikatsiya vositalarini ishlab chiqish borasida tadqiqotlar olib bormoqdamiz.

ADABIYOTLAR:

1. Петрова, Н. В. Мониторинг как средство управления качеством образования / Н. В. Петрова. — Текст: непосредственный // Молодой ученый. — 2020. — № 8 (298). — С. 227-229.
URL: <https://moluch.ru/archive/298/67404/>
2. Варченко, Е. И. Управление качеством образования в образовательном учреждении / Е. И. Варченко. — Текст: непосредственный // Молодой ученый. — 2013. — № 3 (50). — С. 471-474.
URL: <https://moluch.ru/archive/50/6384/>
3. Руднева, С. В. Актуальность управления качеством образования при использовании информационно-коммуникационных технологий в педагогической практике / С. В. Руднева. — Текст: непосредственный // Молодой ученый. — 2016. — № 7.6 (111.6). — С. 193-196.
URL: <https://moluch.ru/archive/111/27773/>
4. Кулакова Наталия Ивановна. Мониторинг как средство повышения качества образования в современной школе: диссертация ... кандидата педагогических наук: 13.00.01 / Кулакова Наталия Ивановна; [Место защиты: Юж.-Ур. гос. ун-т].- Челябинск, 2008.- 188 с.: ил. РГБ ОД, 61 08-13/375

“АХБОРОТ ТУШУНЧАСИ” МАВЗУСИНИ ЎТИШДА ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ

Н.А.Гулбаев

Тошкент вилояти ЧДПИ доценти

А.Т. Куралбаева

Тошкент вилояти ЧДПИ қошидаги лицей ўқитувчиси

Д.З. Гулбоева

Тошкент вилояти Қибрай тумани касб-ҳунар мактаби ўқитувчиси

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада “Информатика ва ахборот технологиялари” фанининг “Ахборот тушунчаси” мавзусининг таълим жараёнидаги ўрни таҳлил қилинган. Дарс машғулотида ўтишда педагогик технологиялардан фойдаланишнинг таълим сифатига ижобий таъсири “Турухли иш усули” мисолида баён қилинган.

Калит сўзлар: таълим, информатика, ахборот технологиялари, педагогик технология.

